

Hvad ser du?

At være *Moder* er i følge Paulus et kald (1. Tim. 2,15), et Gud-givet og Guds-bestemt kald. Man kan vanskeligt forestille sig noget højere kald. Vort lands fremtid er i høj grad afhængig af vort lands mødre!

*

I begyndelsen af dette århundrede begyndte *kvindebevægelsen* at gøre sig stærkt gældende. Den ville frigøre kvinden fra det mandsherredømme, som i århundreder havde holdt hende nede og berøvet hende de naturlige udfoldelsesmuligheder.

På samme tid begyndte »proletariatet« sin kamp for ligeberettigelse med samfundets »højere« klasser. I århundreder var samfundets upriviligerede masser blevet henvist til en tilværelse på et eksistensminimum. Nu organiserede de sig og rejste sig og blev hurtigt en politisk magtfaktor, som ingen kunne overse.

Der var ikke mange i *kirken*, der havde profetisk indsigt i denne udvikling, der skulle vende op og ned på samfundet. Kirken (statskirken) havde stort set aldrig taget til orde imod den uretfærdighed, som mangfoldige kvinder og fattige i generationer efter generationer var udsat for. Man overhørte Det gamle Testaments profeter, der altid hævdede røsten herimod.

Men *N.P. Wetterlund* i *Sverige* havde profetisk indsigt og mod. Han kom selv fra »proletariatet«, hvis mangetusindårige vé han kendte på nærmeste hold – han vidste, hvad fattigdom er – han havde prøvet at sulte – han vidste, hvad hårdtarbejdende mødre i de fattige hjem måtte lide – og i sin mægtige bog *Andens Lag (Andens Lov)* taler han med profetisk myndighed om kvindebevægelsen og arbejderbevægelsen.

Han taler med *ømhed* – thi han ved, hvad kvinder og arbejdere har lidt. Han taler *uden frygt* – thi han kender den skyld, der hviler på mangfoldige mænd og på de besiddende klasser.

Og han taler med *smerte* – thi han ser, at både kvindebevægelsen og arbejderbevægelsen står i fare for at blive dæmoniseret, d.v.s. overtaget og styret af Mørket.

Dette skete i *Rusland*, og konsekvenserne var et blodbad uden lige og et grusomt styre, hvor endnu større uretfærdighed herskede.

Vore *nordiske* lande blev skånet for en blodig revolution. Vi havde arbejderledere, der valgte at gennemføre samfundets

omdannelse til en velfærdsstat med fredelige, demokratiske midler, og vi må ikke glemme at takke Gud herfor.

*

Alligevel er Wetterlunds advarsel imod *dæmoniseringen* aktuel. Mørket har andre midler end de blodige.

Kvindebevægelsen havde i sin begyndelse flere højt kultiverede, gudfrygtige kvinder i ledelsen. Så længe de var der, udartede den ikke. De forstod hjemmenes betydning for hele samfundet, og de ønskede ikke, at kvinderne skulle ukvindeligøres og optræde, som om de var mænd. De reducerede ikke moderkaldet til noget underordnet og hævdede ikke, at børnene kunne lide skade, hvis de ikke kom hen i en institution. Så længe disse kvinder øvede indflydelse, kunne man ikke tale om en dæmonisering af kvindebevægelsen.

Men efter *anden verdenskrig* og især efter *68-oprøret* er det blevet mørkt, thi nu ser det ud, som om gudløsheden dominerer den frigørelse, som mange kvinder kæmper for. Jeg ønsker ikke at tale om den seksuelle »frigørelse«, som har berøvet så mange kvinder deres blufærdighed og rene kvindelighed – jeg vil blot omtale den fare, *mangfoldige danske hjem* er kommet i, den fare, som *børnene* lider aller mest under.

Moderkaldet holdes ikke mere højt i ære, skønt det formentlig er det højeste og mest betydningsfulde af alle kald. Går jeg for vidt, når jeg mener, at det ligefrem gøres svært for mødre at blive hjemme og tage sig af deres børn.

Hvis samfundet vil fjerne børnene fra deres mødre – hvis samfundet vil reducere Moderens betydning, da røres der ved selve tilværelsens fundament – og da kan man med Wetterlund tale om en dæmonisering.

Da fjernes kvinderne fra deres højeste kald (og kan næppe undgå at blive ukvindeliggjorte) – da fjernes børnene fra deres barndoms centrum, deres Moder, deres hjem, og vil hele livet være mere eller mindre vingskudte.

*

Vort samfund blev skånet for en blodig revolution, men åbnede sig for den gudløse frigørelse.

Det er, som om syv onde ånder nu

vender tilbage til det tomme hus.

Wetterlund understreger *kirkenes medskyld*. Havde han oplevet udviklingen i kirkerne efter anden verdenskrig, ville han have løftet sin røst endnu mere alvorligt.

Thi kirkerne har jo også åbnet for den gudløse »frigørelse« af kvinden i en uændelig opfattelse af, hvad ligeberettigelse er. Her på *Langeland* har vi for tiden en kvindelig præst, der bor sammen med sin forlovede – og hverken provst eller biskop griber ind.

*

Kvindebevægelsen og arbejderbevægelsen var begge dybt begrundede i den herskende tilstand af uretfærdighed og undertrykkelse. Længe før *Karl Marx* talte *Grundtvig* imidlertid her i landet om at *højne* de lavere stænders, især bondestandens sociale og kulturelle status, og højskolebevægelsen satte sig dette som sit mål.

Så længe højskolebevægelsen virkelig var grundtvigsk, var den et værn imod dæmoniseringen. Nu synes den imidlertid at have opgivet sit grundtvigske grundlag og har valgt det *radikale*, d.v.s. det gudløse – og dermed synes også den at være ude af stand til at *frigøre* og *højne* i sand betydning.

De hjem, hvor Moderkaldet holdes højt i ære, bliver derfor mere og mere isolerede i vort land. De får ingen støtte af samfundet, og de leder også ofte forgæves efter hjælp hos kirkerne – og højskolerne, som engang var dette lands positive alternativ til højnelse og frigørelse af de »lavere« klasser, så de ikke blev overladt til den gudløse marxisme, synes nu at være salt, der har mistet sin kraft.

Hjemmene er nu den sidste bastion imod dæmoniseringen. Samfundet er løbet over ende, kirkerne har liden modstandskraft, og højskolerne har med enkelte undtagelser givet op.

Bønnevagt, bønnevagt om de danske hjem, hvor Moderkaldet holdes i ære, hvor ansvaret for børnene ikke udstykkes til andre, hvor Guds frygt og ærefrygt er grundvolden!

*

Arbejderbevægelsen og kvindebevægelsen ville som sagt *frigøre* og *højne*. Det er lykkedes at frigøre og højne i materiel og social betydning; det bør vi ikke

underskatte, men være taknemmelige for.

Men det har vist sig, at en højnelse og en frigørelse i *åndelig, moralsk og kulturel* henseende ikke er fulgt med – tværtimod!

Den frigørelse, mange kvinder har oplevet, har givet dem mere selvstændighed og mere råderum, men den har ulykkeligtvis også givet mangfoldige mere løsslupenhed – og dermed har de tabt mere, end de har vundet. Der er altså ikke sket nogen *højnelse*.

Arbejderbevægelsen, der gennem Socialdemokratiet har ledet den politiske og samfundsomdannende udvikling i mere end en menneskealder, er opmærksom på, at kulturel højnelse af arbejderklassen kræver en særlig indsats.

Derfor har Socialdemokratiet altid arbejdet på, at alle i samfundet skal have lige muligheder for at uddanne sig. Også dette er vi taknemmelige for.

Og i de sidste 30 år har man koncentreret sig om *kulturlivet* – man har derfor oprettet et kulturministerium! Det gælder *højnelsen* på det kulturelle område!

Men her har det med al tydelighed vist sig, at alle anstrengelser til trods er det ikke lykkedes at udvirke en højnelse i kulturel henseende – thi en højnelse på et gudløst grundlag er umulig. Ak, om man dog i stedet havde lyttet til den gamle *N.F.S. Grundtvig!*

Nej, kulturlivet er blevet dæmoniseret – og kulturministeriet har hjulpet dertil!

Skal der ske nogen højnelse i dag, kan den kun gennemføres i de hjem, hvor Guds frygt og nøjsomhed hersker!

*

Hjemmene er sandelig det *centrale og afgørende* i dag. Menighederne betyder lidt i sammenligning med dem – kulturlivet, som endnu i min ungdom havde en vis holdning, er forfladiget.

Nu er det stort set overladt til hjemmene at holde skansen i *åndelig, moralsk, kulturel og sand menneskelig* betydning! Det er Fader og Moder, der – uden hjælp fra samfundet eller kirkerne – skal lede deres børn til med glæde at vælge det ædle, ej det uædle og hjælpe dem til den erkendelse af sandheden, der altid *højner* et menneske uden at gøre ham/hende til en farisæer.

Det er en næsten uoverkommelig opgave, når alt udenfor hjemmene, endog mangfoldige menigheder, trækker nedad.

Det er ikke for ingenting, *Ordsprogernes Bog*, som Wetterlund læste en gang hver måned, slutter med at samle al vor opmærksomhed om en sådan Hustru og Moder – hendes værdi kan ikke overvurderes. I dag er det hende, der ved sin ind-

sats ser til, at der endnu sker en *højnelse* i vort samfund – en *åndelig* og *moralisk* højnelse – en *dannelsesmæssig* højnelse – en *kulturel* højnelse – en højnelse af *det kvindelige* – en højnelse af *det menneskelige* – den højnelse, som arbejder- og kvindebevægelserne stræbte efter, men ikke kunne virkeliggøre, fordi de forlod Guds frykten, uden hvilken der ingen visdom er.

*

Enhver Moder, der er tro imod sit moderkald, er en Guds gave til vort land. Ethvert hjem, hvor Fader og Moder i Guds frygt giver børnene en god opdragelse, er ikke blot en fæstning, der beskytter dem imod dæmoniseringen, men også et vidnesbyrd for mangfoldige.

Hvis menighederne ikke vil trække den gale vej, må de se nøje til, at de ikke befinder sig på et lavere åndeligt, moralsk og dannelsesmæssigt niveau end de bedste hjem.

Hvis det, at gå til møde, trækker nedad, er der ingen grund til at gå til møde – og slet ingen grund til at sende sine børn og unge derhen. Vi er ikke forpligtede til at være tro imod nogen menighed eller bevægelse, der påvirker vore børn og unge i en gal retning.

*

Når jeg ser tilbage på mit eget liv, fyldes jeg af taknemmelighed for mit eget hjem, hvor min Moder var den centrale skikkelse, og for alle de dejlige, kristne hjem, jeg efter min konfirmation lærte at kende og blev modtaget i. Der var højt til loftet – smålighed, bagtalelse og usund åndelighed, som jeg senere skulle opleve en del af i menighedslivet, fandtes ikke – jeg oplevede, hvad Paulus beskriver som »alt, hvad der er sandt, hvad der er sømmeligt, hvad der er retskaffent, hvad der er rent, hvad der er elskeligt, hvad der har godt lov, al dyd og alt, hvad der er ros værd« (Fil. 4,8), og det gjorde et uudsletteligt indtryk på mig.

Det trak ikke det mindste fra, at de ældre dengang holdt en vis afstand til os unge og forlangte høflighed og respekt. Det var tværtimod godt, thi det var en påmindelse om, at en overtrædelse af de åndelige love ikke ville blive godkendt. (Der findes jo åndelige love for forholdet imellem ældre og yngre – for forholdet imellem de to køn – ja, endog for påklædning og opførsel!)

Det er sandt, at mit eget hjem og de hjem, jeg kom i og lærte så meget af, var privilegerede i den forstand, at de var fri for økonomiske problemer. Men da jeg

senere kom i hjem, der havde meget at kæmpe med i økonomisk henseende, fandt jeg den samme Guds frygt med respekt for sandhed og pligt og dermed samme dannelse, thi dannelse er ikke afhængig af uddannelse, men af kærlighed til sandheden på alle livets områder. Og disse »små« hjem ledte mig videre frem ad den smalle vej.

*

Hvis menighederne ikke vil modarbejde de gode hjem, bør de lægge megen vægt på *dannelse*.

Vi har i Bibelen *Guds mønster for menneskelivet*. Guds Ånd viger aldrig fra dette mønster, men opdrager og tugter os for at danne os derefter.

Det er enhver menigheds åndelige leders hellige og ansvarsfulde opgave at lære Guds mønster at kende i evangeliets lys og lægge det til grund for menighedslivet. Hvis de er tro, værner de dermed menigheden imod tidsånden, der altid anlægger et andet mønster end det guddommelige. De vil næppe blive populære, og de vil møde megen modsigelse. Men de vil være til hjælp for de forældre, der kæmper for deres børns sande vel i denne tid, hvor næsten alt er ved at gå i forfald.

*

Anlægger menighederne derimod et mønster, der er påvirket af tidens tanker og ideer, da mister de deres salt. Ganske vist kan de henvise til, at de samler hundreder, måske tusinder af mennesker – men det er en sørgelig henvisning, thi det er verden, der tramper ind i menighederne, fordi der intet salt er – snart ligner menighederne denne verdens børn til forveksling. Når saltet har mistet sit salt, duer det ikke til andet end at blive kastet ud og *trampet ned*.

*

Den sande dannelse efter Guds hellige mønster er et værn imod hæmningsløshed, tøjlesløshed og enhver anden form for kødelig selvudfoldelse. Den fortsætter livet igennem, thi målet er *ligedannelse med Kristus*. Den indeholder derfor oftest et element af tugt – men glem ikke, at »salign er den mand, du tugter, HERRE, og vejleder ved din lov« (Salme 94,12).

*

Forældre kan opleve de højeste glæder – og de dybeste sorger! Går det børnene ilde, lider forældrene ofte mere end børnene. Der sidder rundt omkring adskillige

forældre og sørger over, at børnene er ude i verden på veje, der fører til smerte. Og som nævnt, skyldes det undertiden, at børnene fik foragt for den kristendom, de blev præsenteret for i menigheden.

Gud er imidlertid såre barmhjertig. Hvor mange fejl der end er begået i opdragelsen, og hvor dårligt et vidnesbyrd menigheden end har aflagt, så har intet af dette bragt Gud i en håbløs situation, hvor han er tvunget til at give op!

Han har hørt enhver Moders og Faders bønner – han kender deres hjertes inderste ønske – al faderlighed stammer fra Ham – Han forstår forældre, om nogen gør – derfor skal ingen Fader eller Moder lade hænderne synke i mismod, men hellere takke Gud og stole på Ham.

Ingen kommer imidlertid videre frem ad Guds vej uden at erkende sine fejl og mangler. Det gælder også enhver Fader og Moder, der sørger over børnene. Undertiden er det dem, der skal sige: »Tilgiv os!« til børnene, skønt børnene måske har mere at bede om tilgivelse for. Har vi præsenteret de unge for en tarvelig kristendom, da bærer vi sandelig på skyld.

*

Wetterlund, som der står en del om her i bladet, opfattedes af de fleste som meget streng – men de, der havde mærket hans strenghed, undrede sig undertiden over, at

de næsten påtageligt kunne mærke hans *forbøn*. Det samme er ofte tilfældet med børn, der synes, at deres forældre var strenge – de er ikke i tvivl om, at Far og Mor *omslutter dem med forbøn* – og de kan nu og da ligefrem mærke det – og når noget er svært for dem, telefonerer de da hjem til Far og Mor og siger: »Bed for mig!«

Gennem forbøn får Helligånden tag i sjælene! Selv talte Wetterlund om, hvor afhængig han var af sine venners forbøn. Han oplevede dem som varme og styrkende berøringer af Ånden. »Men det er ikke let at lære at bede,« sagde han på dødslejet. »Jeg har haft en sådan hjælp og støtte i forbønnen, men nu i min svaghed er det, som om der er stængt oventil. I går ville jeg bede, men kunne ikke. Da følte jeg, at jeg i stedet blev omsluttet af Guds kærlighed og fik lov til at *være i den*. At bede uden ophør er det samme som selv helt at *være bøn* – ligesom der står om *Stefanus*, at han var fuld af tro – bliver vi også det, da bliver vi helt og holdent bøn!«

Bønnen med ord – bønnen med sukke – bønnen uden ord – forældres bønner for deres børn går aldrig Guds hjerte forbi.

*

Nu beder vi for de hjem, hvor Moderkaldet holdes højt i ære. Vi beder om, at Herren støtter og opmuntrer mødrene

derhjemme – vi beder om, at deres mænd er forbillede for dem i kærlighed, sandhed og pligttrøskab – vi beder om, at de får visdom til at opdrage børnene, så det sjælelige menneske er det første – og så det åndelige – visdom til ikke at give efter for noget pres udefra, men tage vare på hjemmets og børnenes tarv – visdom til at styre fjernsynet, så det ikke erobrer hjemmet og børnene og ødelægger alt – visdom og myndighed til at lede børnene til sunde glæder og sund selvstændighed, så de allerede fra ungdommen har fået den indstilling: ikke uden videre at glide med flokken – visdom og naturlig værdighed til at indpode en dyb respekt i deres børn for alt, hvad der er ædelt – og især nåde til ved deres eksempel at være et sådant forbillede for deres børn, at disse aldrig kan glemme det.

Nu står vi sammen med de gode hjem, der endnu er tilbage i vort land. Af dem afhænger i en vis forstand alt. Her er noget at bede for!

Og nu synger vi atter *Grundtvigs* herlige vers:

Moders navn er en himmelsk lyd,
så vide som bølgen blåner;
moders røst er den spædes fryd
og glæder, når issen gråner!
Sødt i lyst og sødt i nød,
sødt i liv og sødt i død,
sødt i eftermælet!